

Studentenscriptie

M. van Schaik:
Wenselijkheden en beperkingen bij het kiezen van een bepaalde schaal in het bosbeheer.
Scriptie Vakgroep Bosteelt LH, 1980

De scriptie behandelt schaalproblematiek in de bosbouw, speciaal in Nederland. "Schaal" heeft dan betrekking op de grootte van opstanden van één soort en leeftijd in een bepaald bos. Een bos met kleine verjongingsvlakten is een kleinschalig bos.

In een aantal bosgebieden is getracht te achterhalen welke wijzigingen in de schaalgrootte zijn opgetreden in de laatste een of twee eeuwen, en wat de oorzaken en aanleidingen daarvoor waren. Hiertoe werden beheersplannen bestudeerd en vraaggesprekken gevoerd met beheerders, een en ander aangevuld met literatuurstudie. Doel was het krijgen van een overzicht van de factoren die de schaal in het algemeen bepalen en het verklaren van de schaal die we in het huidige bos aantreffen.

In deze eeuw treedt (geleidelijk) verschuiving op van een enkelvoudige doelstelling voor het bos (meestal houtproductie) naar een meervoudige doelstelling. Maar reeds op basis van de enkelvoudige doelstelling van houtproductie konden zich twee geheel verschillende denkrichtingen in de bosbouw ontwikkelen, te weten een kwantitatieve, financieel georiënteerde denkrichting die leidde tot grote zuivere gelijkjarige opstanden van snelgroeiende boomsoorten met betrekkelijk korte omlopen, en een kwalitatieve, meer ecologisch gerichte denkwijze die voordeel zag in ongelijkjarige gemengde bossen. Nadruk op de meervoudige doelstelling bevorderde drie denkrichtingen: een

landschappelijke richting, die parkbossen in verschillende tijdgebonden stijlen voortbracht; een denkrichting die integratie van bosfuncties voorstaat en in de praktijk sterke overeenkomsten vertoont met de kwalitatieve, ecologisch georiënteerde denkrichting; en een denkrichting die segregatie van bosfuncties bepleit.

Het voorhanden bos kan de mogelijkheden beperken. Op een terrein met oud bosmilieu en waarop schaduwboomsoorten overwegen, blijkt kleinschalig bos met lange omlopen mogelijk, terwijl het beter en veelzijdiger kan functioneren dan grootschalig bos met korte omlopen. Op terreinen met een jong bosmilieu, en waarop lichtboomsoorten overwegen, zoals in Nederland veel voorkomt, daar zijn de mogelijkheden om tot kleinschalig bos te komen beperkter en de voordelen ervan minder groot.

In diverse landgoederen in Nederland bevinden zich kleinschalige parkbosjes, die een resultaat zijn van een zeer intensief beheer en grote betrokkenheid en belangstelling van de eigenaar. Sommige daarvan worden onder invloed van economische omstandigheden geleidelijk grootschaliger beheerd. In de Emmerdennen van het Staatsbosbeheer heeft Blokhuis, geïnspireerd door de Zwitserse plenterbossen, al in de jaren dertig een kleinschalige ontwikkeling op gang gebracht. Op dit moment wordt in veel staatsboswachterijen plaatselijk met kleinschalig bosbeheer geëxperimenteerd.

De belangrijkste schaalbepalende factor blijkt uiteindelijk te zijn de ecologische omstandigheden. Met name binnen de kwantitatief financieel georiënteerde denkrichting wordt echter vaak onvoldoende daarmee rekening gehouden. De ouderdom van het bosmilieu is daarbij de belang-

rijkste factor, maar ook de afwisseling van verschillende bodemtypen en de vocht- en mineralenvoorziening van de bodem kunnen een grote invloed hebben. De sociaal-economische omstandigheden (bijvoorbeeld de welgesteldheid van de landgoedeigenaar, grote werkloosheid in de dertiger jaren) blijken ook meestal een grote invloed op de schaal te hebben gehad. Hanteerde men een meervoudige doelstelling, dan bleek men eerder geneigd om over te schakelen op een kleinschalige bosbouw. Tenslotte hebben de persoonlijke ideeën van de beheerder vaak een belangrijke rol gespeeld. Van hun ideeën kwam echter alleen wat terecht wanneer er voldoende continuïteit in het beheer was. Juist bij het beheer van kleinschalig bos blijken beheerders sterk persoonlijk betrokken te zijn geweest.

Wanneer we van mening zijn dat de meervoudige doelstelling in de meeste gevallen het beste kan worden gerealiseerd in kleinschalig bos met lange omlopen, dan zou dit voor het beleid de volgende consequenties hebben:

- Het bos moet zoveel mogelijk de kans gegeven worden om "oud" te worden. Ruimtelijke aantasting van het bos en "verplaatsing" van bos moeten worden vermeden.
- Bij de uitvoering van de subsidieregelingen moeten zodanige normen worden genomen, dat kleinschaligheid kan worden gehanteerd en in elk geval niet wordt tegengewerkt.
- Bij de goedkeuring van beheersplannen moet worden gestuurd in de richting van een bos dat beter functioneert. De maatregelen die een beseigenaar voorstelt zouden op langere termijn consequenties moeten hebben voor de subsidies. Nu doet zich immers de situatie voor dat een beseigenaar meer subsidies krijgt